

Alueellinen Agenda 2030

Tulevaisuus kaikille alueille

YHTEENVETO

#TerritorialAgenda
A future for all places

Aluesuunnittelusta ja aluekehittämisestä ja/tai alueellisesta koheesiosta vastaavien ministerien epävirallinen kokous

1. joulukuuta 2020, Saksa

YHTEENVETO Alueellinen Agenda 2030

Kasvava eriarvoisuus alueiden ja ihmisten välillä sekä kestäättömät kehityskulut ovat saavuttaneet Euroopassa kriittisen tason. Kaikilla maantieteellisillä ja hallintotasoilla tarvitaan enemmän yhteisiä toimia, jotta Euroopassa voidaan varmistaa myönteiset tulevaisuudennäkymät kaikille ihmisille, yhteisöille ja alueille. On aika ryhtyä selvittämään tarkemmin alakohtaisten politiikkojen alueellisia vaikutuksia ja kiinnittää niihin riittävää huomiota. Alueellisella toimintasuunnitelmalla pyritään edistämään kestävää kehitystä ja säilyttämään Eurooppa yhtenäisenä.

Tämä on yhteenveto vuoteen 2030 ulottuvasta alueellisesta toimintasuunnitelmasta, joka on laadittu aluesuunnittelusta, alueellisesta kehityksestä ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta vastaavien ministereiden sekä Euroopan komission, Euroopan parlamentin, Euroopan alueiden komitean, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean, Euroopan investointipankkiryhmän sekä asiaankuuluvien eurooppalaisten ja kansallisten järjestöjen yhteisymmärryksen pohjalta.

Alueellisessa toimintasuunnitelmassa korostetaan strategisen aluesuunnittelun merkitystä ja annetaan ohjausta sitä varten. Siinä kehoitetaan vahvistamaan alakohtaisten politiikkojen alueellista ulottuvuutta kaikilla hallintotasoilla. Toimintasuunnitelmalla pyritään edistämään kaikkien alueiden osallistavaa ja kestävää tulevaisuutta ja auttamaan kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa Euroopassa.

- Näiden pyrkimysten on perustuttava
- yhteisymmärrykseen siitä, että kehitystarpeet ja tulevan kehityksen vaikutukset vaihtelevat Euroopan eri alueilla

alueiden, hallintotasojen, politiikanalojen ja yhteiskunnallisten ryhmien väliseen yhteistyöhön ja koordinointiin, joita tarvitaan monimutkaisten kysymysten ratkaisemiseksi ja alueiden moninaisten mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Tätä varten toimintasuunnitelmassa on määritetty kaksi yleistavoitetta: oikeudenmukainen Eurooppa ja vihreä Eurooppa. Nämä yleistavoitteet jakautuvat kuuteen painopistealueeseen, joiden puitteissa pyritään kehittämään paitsi kaikkia Euroopan alueita, myös Eurooppaa kokonaisuutena.

Alueellisen toimintasuunnitelman tarkistamisen aikana covid-19-pandemia on muuttanut poliittista päätöksentekoa ja tulevaisuuden kehitysnäkymiä. Pandemian seuraukset ja sen johdosta toteutetut poliittiset toimet ovat vaihdelleet eri alueilla niiden erilaisten olosuhteiden vuoksi, mikä osoittaa, että alueet ovat tärkeitä sekä erittäin riippuvaisia toisistaan. Alueellisella yhteenkuuluvuudella tulisi olla tärkeä rooli elpymisprosessissa. Aluekehityspoliittika ja yhteisiin tavoitteisiin pyrkiminen yhteistyön avulla ovat olennaisen tärkeitä kuntien, alueiden ja maiden selviytymiskyvyn vahvistamiseksi ja niiden elpymisprosessien edistämiseksi.

Miksi toimia tarvitaan

Toimintasuunnitelmaa laadittaessa tarkasteltiin vuonna 2007 ensimmäisen kerran hyväksyttyä ja vuonna 2011 päivitettyä alueellista toimintasuunnitelmaa, ja laadinnassa otettiin huomioon myös Euroopan komission, Euroopan alueiden komitean, Euroopan investointipankkiryhmän ja Euroopan aluekehittämisen seurantaverkoston (ESPON) viimeaikaisia kertomuksia.

Euroopassa on monenlaisia alueita, kuten pääkaupunkiseutuja, suurkaupunkialueita, pieniä ja keskisuuria kaupunkeja, kasvukeskusten ulkopuolisia alueita, maaseutualueita, sisäisiä reuna-alueita, syrjäisiä, pohjoisia ja harvaan asuttuja alueita, saaria, rannikko- ja vuoristoalueita, raja-alueita, makroalueita, väestökadosta kärsiviä alueita sekä talouden muutosvaiheessa tai teollisuuden siirtymävaiheessa olevia alueita. Näiden alueiden kehitysmahdollisuudet ja haasteet eroavat hyvin paljon toisistaan. Alueiden ja ihmisten väliset taloudelliset ja sosiaaliset erot sekä ympäristöriskit ja -paineet ovat lisääntymässä kaikilla tasoilla niin yksittäisillä alueilla kuin koko Euroopan laajuisesti. Näiden ongelmien taustalla ovat mittakaavaetujen tavoittelu, epäyhtäläiset mahdollisuudet päästä markkinoille ja löytää pätevää työvoimaa sekä hallinnon ja julkisten palvelujen laatuun liittyvät erot. Lisäksi erityisesti liikennekäytäviä pitkin kulkevat eri paikkojen väliset yhteydet ja virrat vaikuttavat alueiden mahdollisuuksiin hyödyntää potentiaaliaan tai vastata haasteisiin.

Hallinnon ja hallintoprosessien laadukkuus on tärkeä läpileikkaava periaate niin paikallisen, alueellisen, kansallisen kuin koko Euroopan kehityksen kannalta. Se vaikuttaa yhteiskunnan hyvinvointiin ja on edellytys elintason, investointien, sosiaalisen luottamuksen ja poliittisen legitimitetin parantamiselle kestävästi ja pitkällä tähtäimellä.

Sekä ihmiset että alueet ovat ajautumassa erilleen toisistaan, ja epätasapaino ja eriarvoisuus ovat lisääntymässä. Siksi toimia tarvitaan muun muassa seuraavilla osa-alueilla:

- Elämänlaatu
- Yleishyödylliset palvelut
- Väestörakenteen ja yhteiskunnan epätasapainoinen kehitys
- Digitalisaatio ja neljäs teollinen vallankumous
- Työllisyys ja talouskehitys
- Alueiden väliset riippuvuussuhteet
- Maailmanlaajuinen verkottuneisuus

Kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutokseen liittyvät paineet kasvavat jatkuvasti, ja siksi toimia tarvitaan muun muassa seuraavilla osa-alueilla:

- Ilmastonmuutos
- Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja maan käyttöönotto
- Ilman, maaperän ja veden laatu
- Varma energiahuolto ja kohtuuhintainen ja kestävä energia
- Oikeudenmukainen siirtymä
- Kiertotalouden mukaiset arvoketjut
- Luonto, maisema ja kulttuuriperintö

Euroopan alueelliset painopisteet

Oikeudenmukainen Eurooppa – tulevaisuudennäkymiä kaikille alueille ja ihmisille

TASAPAINOINEN EUROOPPA

Alueiden tasapainoisempi kehittäminen Euroopan monimuotoisuutta hyödyntäen

- Toimintasuunnitelmassa kehoitetaan toteuttamaan toimia, joilla asuinalueita, yhteisöjä, kuntia, maakuntia, alueita ja jäsenvaltioita kannustetaan tekemään yhteistyötä, kun ne pyrkivät ratkaisemaan maailmanlaajuisia yhteiskunnallisia haasteita, parantamaan työskentely- ja elinolosuhteita sekä liiketoiminnan edellytyksiä kaikilla alueille, lisäämään sosioekonomista vaurautta sekä parantamaan innovointikykyä, omaa asemaansa maailmanlaajuisissa arvoketjuissa sekä kaikkien Euroopan alueiden maailmanlaajuista kilpailukykyä.
- Kaikilla tasoilla toimivia päättäjiä kannustetaan edistämään monikeskuksisia kehittämismalleja, joissa kaikilla alueille on oma roolinsa.
- Lisäksi kaikkien hallintotasojen päättäjiä on kannustettava hyödyntämään maantieteeltään erityislaatuisten alueiden ainutlaatuisia mahdollisuuksia ja pureutumaan riittävästi näiden alueiden rajoitteisiin yhdennetyillä ja yhteistyöhön perustuvilla lähestymistavoilla.

TOIMINNALLISET ALUEET

Lähentyvä paikallis- ja aluekehitys, vähemmän alueiden välistä eriarvoisuutta

- Toimintasuunnitelman myötä pyritään rakentamaan vuoropuhelua kaikenkokoisten kaupunkien ja taajamien päättäjien kanssa yhdennetyn ja monitasoisen hallinnollisen lähestymistavan soveltamiseksi. Tämä tarkoittaa eri hallintotasoilla ja erityisesti paikallis- ja aluetasolla toimivien ihmisten sekä monenlaisten politiikanalojen ja yhteiskunnallisten ryhmien ottamista huomioon keskustelussa.
- Toimintasuunnitelman tavoitteena on rakentaa suhteita paikallisiin ja alueellisiin päättäjiin paikallisuuteen perustuvia pitkän aikavälin strategioita koskevan yhteistyön vahvistamiseksi sekä kestävien toiminnallisten yhteyksien muodostamiseksi naapurialueiden kanssa.

ALUEIDEN YHDENTYMINEN YLI RAJOJEN

Helpompaa asumista ja työskentelyä yli kansallisten rajojen

- Toimintasuunnitelmalla pyritään ryhtymään toimiin vakaan rajat ylittävän sekä valtioiden ja alueiden välisen yhteistyön sisällyttämiseksi makroalueellisiin, kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin kehitysstrategioihin. Toimintasuunnitelmassa kannatetaan myös uusien strategia-asiakirjojen laatimista tarvittaessa sekä sellaisen yhteisen kehittämistyön edistämistä, johon osallistuu kansalaisia rajojen molemmin puolin.
- Poliittisten päättäjien kanssa käytävää vuoropuhelua on tehostettava kaikilla hallinnon tasoilla, jotta voidaan koordinoida kansallisia alakohtaisia politiikkoja maiden välillä ja poistaa nykyisiä yhteistyön esteitä.

Vihreä Eurooppa – yhteisten elinkeinojen suojeleminen ja yhteiskunnallisen murroksen muovaaminen

TERVEELLINEN YMPÄRISTÖ

Parempia ekologisesti kestäviä elinkeinoja sekä ilmastoneutraaleja ja selviytymiskykyisiä taajamia, kaupunkeja ja alueita

- Toimintasuunnitelman tavoitteena on edistää luontoon perustuvien ratkaisujen sekä ekosysteemejä ja suojelualueita yhdistävien vihreän ja sinisen infrastruktuurin verkostojen kehittämistä alue- ja maankäytön suunnittelussa sekä muissa politiikoissa. Lisäksi toimintasuunnitelmassa tuetaan uusien kriisinhallintavälineiden kehittämistä alueiden turvallisuuden ja selviytymiskyvyn parantamiseksi.
- Toimintasuunnitelmassa kunnioitetaan Euroopan yhteisten elinkeinojen luonnollisia rajoja ja pyritään parantamaan kaikkien alueiden kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta.
- Toimintasuunnitelmassa keskitytään lisäämään tietoisuutta sekä parantamaan paikallisten ja alueellisten yhteisöjen mahdollisuuksia suojella, kunnostaa, hyödyntää ja käyttää uusiin tarkoituksiin (rakennettua) ympäristöään, maisemiaan, aineellista ja aineetonta kulttuuriomaisuuttaan ja muita ainutlaatuisia resurssejaan muun muassa EU:n koheesio politiikan, maaseudun kehittämissä politiikan, aluesuunnittelun tai muiden yhdenmukaisia alue- tai paikalliskehitystä edistävien välineiden avulla.

KIERTOTALOUS

Vahvat ja kestävät paikallistaloudet globalisoituneessa maailmassa

- Toimintasuunnitelmassa kannatetaan Euroopan siirtymistä kiertotalouteen ja paikallisuuteen perustuvien teollisen symbioosin prosessien kehittämistä siten, että samalla otetaan huomioon maaperän ja maan kestävä käyttö.
- Toimintasuunnitelmassa kannatetaan myös sellaisten paikallisten ja alueellisten kiertotalousstrategioiden kehittämistä, jotka yhdistävät paikallistaloudet ja globaalin talouden.
- Kaikkia alueita kannustetaan vahvistamaan innovointivalmiuksiaan, mukaan lukien paikalliset energiasiirtymää koskevat strategiat sekä rakennus-, liikenne- ja biotalousalan toimenpiteet.

KESTÄVÄSTI TOTEUTETUT YHTEYDET

Alueiden väliset kestävästi toteutetut digitaaliset ja fyysiset yhteydet

- Toimintasuunnitelman myötä sidosryhmiä kannustetaan käymään vuoropuhelua nopeiden kiinteiden ja mobiiliverkkojen riittävästä saatavuudesta kaikilla alueilla sekä tarpeesta rakentaa sellaista digitaalista infrastruktuuria, jonka hiilijalanjälki on pieni ja jolla on mahdollisimman vähän vaikutuksia ihmisten terveyteen.
- Alueellisen suunnittelun ja Euroopan laajuisten verkkojen kehittämisen välisiä yhteyksiä on vahvistettava entisestään erityisesti ydinverkkokäytävien osalta.

Kaikkien alueiden liittäminen merkittäviin liikenteen kauttakulkupisteisiin tukee kansainvälisiä kauppayhteyksiä ja paikallisia kehitysmahdollisuuksia.

- Alue- ja liikennesuunnittelijoita kannustetaan tutkimaan uusia sosiaalisesti ja ympäristön kannalta edistyksellisiä paikallisia ja alueellisia liikkumisen palveluna (MaaS) -malleja sekä tekemään yhteistyötä kaupunkikeskusten saavutettavuuden ja niiden sisäisen liikenteen parantamiseksi eri kulkumuodoilla ja ympäristöä säästäen.

Painopisteiden toteuttaminen

Alueellisessa toimintasuunnitelmassa 2030 esitettyjen painopisteiden toteuttamiseksi tarvitaan sitoutuneiden toimijoiden osallistumista. Vain näin toimintasuunnitelman painopisteet voidaan toteuttaa käytännössä ja alueellista eriarvoisuutta ja hiili- ja ilmastoneutraaliin talouteen siirtymistä koskevat haasteet ratkaista asianmukaisesti.

Toimien tulisi vahvistaa samanaikaisesti

- monitasoista hallintoa
- paikallisuuteen perustuvia lähestymistapoja
- koordinoitujen alakohtaisten politiikkojen alueellisia vaikutuksia ja yhdenmukaisuutta
- alueiden välistä yhteistyötä
- alueellista yhteenkuuluvuutta Euroopan tasolla
- alueellista yhteenkuuluvuutta rajat ylittävällä, valtioiden ja alueiden välisellä tasolla sekä alueiden sisällä
- jäsenvaltioiden ja naapurimaiden panosta alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseen.

Alueellisen toimintasuunnitelman soveltaminen edellyttää jäsenvaltioiden, valtiotasoa alempien viranomaisten, Euroopan komission, Euroopan parlamentin, Euroopan alueiden komitean, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean, Euroopan investointipankin ja muiden aihepiirin kannalta merkityksellisten toimijoiden välistä epävirallista ja monitasoista yhteistyötä. Toimintasuunnitelman soveltamisen kannalta hyödyllistä olisi myös EU:n kaupunkiagendasta, uudesta Leipzigin peruskirjasta, EU:n koheesiopolitiikasta ja maaseudun kehittämisselityksestä sekä EU:n elpymissuunnitelman ja makro- ja merialuestrategioiden täytäntöönpanosta vastaavien tahojen kanssa tehtävä yhteistyö.

Alueellisen toimintasuunnitelman täytäntöönpanemiseksi voidaan toteuttaa toimia kaikilla hallintotasoilla, ja nämä toimet voivat vaihdella sekä luonteeltaan että painopisteiltään. Kaikkia keskeisiä toimijoita pyydetään toteuttamaan toimintasuunnitelma oman säännönmukaisen toimeksiantonsa puitteissa.

Pilottitoimilla demonstroidaan, testataan ja kehitetään käytäntöjä, joilla edistetään alueellisen toimintasuunnitelman painopisteitä. Niiden tarkoituksena on innostaa toteuttamaan yhteisiä toimia kaikkialla Euroopassa. Kaikkia kannustetaan seuraamaan tarkasti näitä toimia, etsimään niistä innoitusta ja ehdottamaan itse uusia toimia.

Jatkotoimet

EU:n neuvoston tulevia puheenjohtajavaltioita pyydetään seuraamaan alueellisen toimintasuunnitelman 2030 edistymistä ja vahvistamaan edelleen siihen liittyvää viestintää sekä sen soveltamista ja hallintoa:

- Viestinnässä keskitytään alueellisen toimintasuunnitelman soveltamisessa edistymiseen sekä Euroopan aluekehityssuunnitelman (1999) 25- ja 30-vuotisjuhlavuosiin vuosina 2024 ja 2029 ja ensimmäisen alueellisen toimintasuunnitelman (2007) 20-vuotisjuhlavuoteen vuonna 2027.
- Alueellisen toimintasuunnitelman soveltamisen yhteydessä järjestetään myös keskustelu soveltamisen ja pilottitoimien edistymisestä.
- Hallinnon osalta keskitytään vuonna 2024 toteutettavaan tilannekatsaukseen, johon sisältyy hallintojärjestelmän, täytäntöönpanon edistymisen ja painopisteiden merkityksellisyyden arviointi. Tilannekatsauksen yhteydessä otetaan huomioon EU:n vuoden 2027 jälkeisen koheesipolitiikan valmistelu. EU:n neuvoston puheenjohtajavaltiota pyydetään järjestämään vuoden 2025 alkupuoliskolla epävirallinen ministerikokous, jonka perusteella päätetään alueellisen toimintasuunnitelman 2030 mahdollisesta uudistamisesta.

Toimintasuunnitelman soveltamisen edistymistä voi seurata osoitteessa
territorialagenda.eu